

Gij zijt de maker van alle tijden: welnu, indien er een tijd is geweest alvorens gij de hemel en de aarde maakte, waarom wordt er dan gezegd dat gij aan geen werk bezig waart? Want die tijd was dan toch door u gemaakt, en voortbigaan konden er ook geen tijden alvorens gij tijden maakte. Indien er evenwel vóór de hemel en de aarde helemaal geen tijd was, waarom dan de vraag waar gij toen aan bezig waart? Want waar geen tijd was, was geen 'toen'.

16. Ook gaat gij niet in tijd aan de tijden vooraf: anders zoudt

gij niet aan alle tijden voorafgaan. Gij gaat echter vooraf aan alle verleden dingen door de hoogte van uw immer tegenwoordige eeuwigheid, en gij gaat alle toekomstige dingen te boven omdat zij toekomstig zijn en, eenmaal gekomen, verleden zullen zijn, terwijl gij één-en-dezelfde zijt en uw jaren geen einde zullen nemen. Uw jaren gaan noch komen, terwijl onze jaren hier gaan en komen, teneinde allemaal te kunnen komen. Uw jaren staan alle tegelijk, aangezien ze staan: er worden geen gaande jaren door komende verdrongen, want uw jaren gaan niet voorbij. Onze jaren hier zullen pas al onze jaren hier zijn, wanneer ze allemaal niet-zijn. Uw jaren zijn één dag en uw dag is niet alle-dagen, niet dagelijks, maar het is vandaag, omdat uw vandaag niet wijkt voor een morgen, evenmin als het ook op een gisteren is gevolgd.

Uw vandaag is de eeuwigheid, en als mede-eeuwig hebt gij dus diegene verwekt tot wie gij gezegd hebt: 'Vandaag heb ik u verwekt.' Alle tijden zijn door u gemaakt en vóór alle tijden zijt gij, en er is nooit een tijd geweest dat er geen tijd was.

XIV, 17. Er is dus ook geen tijd geweest dat gij nog niets gemaakt hadt, omdat gij de tijd zelf gemaakt hebt.⁷ En geen tijden zijn ook mede-eeuwig met u, omdat gij blijvend zijt, terwijl tijden, indien ze blijvend waren, geen tijden zouden zijn.

Want wat is de tijd? Wie zou dat gemakkelijk en kort uit kunnen leggen? Wie zou het zo kunnen begrijpen, dat hij er zelfs maar in zijn denken een woord⁸ over kon voortbrengen? En toch: wat vermelden we in ons spreken als een vertrouwder en bekender iets dan de tijd? En bij dat spreken erover begrijpen we het ook ongetwijfeld, en we begrijpen het ook als we er een ander over horen praten.

Wat is dus de tijd? Wanneer maar niemand het me vraagt, weet ik het; wil ik het echter uitleggen aan iemand die het vraagt, dan weet ik het niet. Nochtans zeg ik zonder aarzelen dat ik dit weet: indien er niets voorbij zou gaan, zou er geen verleden tijd, indien er niets op komst zou zijn, zou er geen toekomstige tijd, indien er niets zou zijn, zou er geen tegenwoordige tijd zijn. Maar die twee tijden, de verleden en de toekomstige tijd: hoe zijn ze dan eigenlijk, indien enerzijds de verleden tijd er niet meer, anderzijds de toekomstige tijd er nog niet is? En wat de tegenwoordige tijd betreft: indien hij steeds tegenwoordig zou zijn en niet tot verleden over zou gaan, zou hij geen tijd meer zijn, maar eeuwigheid. Indien dus de tegenwoordige tijd daardoor tijd wordt,

XI, XIV, 17-XV, 19

dat hij tot verleden overgaat, hoe zeggen we dan ook van hem nog dat hij is, hij, wiens zijn veroorzaakt wordt doordat hij niet meer zal zijn, zodat wij alleen maar naar waarheid kunnen zeggen dat hij tijd is, omdat hij neigt naar niet-zijn?

XV, 18. En toch spreken wij over 'lange tijd' en 'korte tijd'. Wij gebruiken deze uitdrukkingen overigens alleen over het verleden en de toekomst. Honderd jaar geleden bijvoorbeeld noemen wij een 'lange tijd' geleden, over honderd jaar eveneens een 'lange tijd', maar dan in de toekomst; een 'korte tijd' geleden noemen we bijvoorbeeld tien dagen geleden, een 'korte tijd' in de toekomst over tien dagen. Maar hoe is nu iets lang of kort wat niet is? Want het verleden is niet meer, de toekomst nog niet. Eigenlijk moesten we dus niet zeggen dat ze lang zijn, maar over het verleden dat het lang geweest is, en over de toekomst dat ze lang zal zijn.

Ratio de tyd ?
 Agustinus (ver. 471-530)
 (ver. 471-530)

Coll. y ca.)
 Ratio tyd
 2

(9)